

22 сакавіка – 90 год з дня нараджэння Аляксея Зарыцкага

Як доўга блукаючы падарожнік у спякотнай пустыні з перасохшымі губамі прыпаў да крыніцы, каб наталіць смагу, так і я пасля васьмігадовай вайсковай службы ўдалечыні ад роднага бацькоўскага кута накінуўся на чытанне твораў беларускай літаратуры ў арыгінале. Вельмі ж чаравала паззія: гэта ж пазты натхняюць у літаральным сэнсе – шчыра дораць чалавеку душу:

“Радзіўся я ў Дняпроўскай старане...”

“І горды я, што вырас ля Дняпра...”

“І слова даў я вернае тады,
Што дзе б ні быў, Дняпро мой
помніць родны...”

Пры чытанні гэтых радкоў павеяла чымсьці блізкім, родным. Тым больш, што і сам я нарадзі-

“Нарадзіўся я ў Хоцімску...”

ўся на беразе прыгажуні-Бесядзі – дачцы бацькі сівога Дняпра. Добра памятаю, як гэты цудоўны верш “Дняпро” захапіў, крануў мяне і прымусіў звярнуць увагу на аўтара. Ім аказаўся Аляксей Зарыцкі, які ў сваёй аўтабіяграфіі, змешчанай у друку, паведамляў, што “... нарадзіўся 22 сакавіка 1911 года ў глухім мястэчку Хоцімску”. Бацька пазта быў акцызным кантралёрам на вінакурным заводзе. Маці працавала настаўніцай у школе, дарэчы, у пазта ёсць і верш аб маці “Вучыцелька Насця”.

“Цікавіцца літаратурай я пачаў рана, – пісаў Аляксей Аляксандравіч, – гэтаму, відаць, спрыяў мой бацька. Спецыяльнасць яго не мела, здаецца, нічога агульнага з мастацтвам, але бацька вельмі любіў літаратуру, асабліва рускіх класікаў. Дома ў нас былі свае ўласныя Пушкін, Талстой, Чэхаў, Ляскоў і нават “Кабзар” Шаўчэнкі і народныя аповяданні Марка Ваўчка на ўкраінскай мове”.

Пасля заканчэння сярэдняй школы працаваў электраманцёрам на Бабруйскім дрэваапрацоўчым камбінаце. У 1936 годзе скончыў Маскоўскі інстытут замежных моў. З 1938 па 1946 год знаходзіўся ў Савецкай Арміі. Удзельнік Вялікай Айчыннай вайны, прымаў удзел у баях пад Арлом і Масквой, у баявых аперацыях на Волхаўскім і Ленінградскім франтах. Першы верш надрукаваў у 1927 годзе, а ў 1932 г. выйшаў першы зборнік вершаў “Эпічныя фрагменты”. У пасляваенны час выдаў кнігі паззіі “Дняпроўскае рэха”, “Арліная крыніца”, “Наш сын”, “Світанскія сады”, “Вершы і пазмы”, “Залатое дно”, “Праз бурныя парогі”, “Пасылка ў рай”, “Размова з сэрцам”, “Вяртанне на

зямлю", "Мая асяніна", "У дарогу" "Талоны на бясмерце", "Пераклічка гадоў", "Каля вячэрняга кастра", "Трывожная госця". Выпусціў кнігу апавяданняў на рускай мове "Вересковый мёд". Двойчы выходзіў двухтомнік выбраных твораў. Пяру Аляксея Зарыцкага належыць зборнік успамінаў, крытычных артыкулаў і нарысаў "За словам-падарункам".

У сваіх вершах і паэмах Аляксей Зарыцкі праслаўляў ратны подзвіг савецкага народа ў гады вайны, гераічную працу па аднаўленню разбуранай гаспадаркі, праўдзіва і ярка адлюстроўваў духоўны свет нашых сучаснікаў. Яго паэзія ўласціва шчырая інтанацыя, мастацкая непасрэднасць, апавядальнасць, стрыманасць у выяўленні пачуццяў, лірызм, уменне раскрыць філасофскі сэнс у звычайных з'явах. Найбольш уласцівыя яму жанры эпічнай паэзіі, сюжэтна-лірычны верш, блізкі да балады. Вершы і паэмы Аляксея Зарыцкага неаднаразова перакладаліся на рускую і іншыя мовы народаў СССР.

Вялікае месца ў творчасці паэта займала перакладчыцкая праца. Ён перакладаў з рускай, украінскай, літоўскай, нямецкай, польскай, сербалужыцкай моў. Памёр 29 кастрычніка 1987 года. Асабіста я прачытаў усё, што выйшла з-пад пяра пісьменніка-земляка, карпатліва шукаючы радкоў аб роднай Хоцімшчыне. Але, на вялікі жаль, нічога не знаходзіў. І тады я ў 1968 годзе звярнуўся з пісьмом да Аляксея Аляксандравіча, дзе выказаў просьбу, каб ён у жамчужынах сваёй паэзіі штосьці напісаў аб мясцінах, дзе нарадзіўся, бо там здаецца заўсёды цяплейшай рэчка, там саладзейшыя ў лесе суніцы, там халаднейшая крыніца і смачнейшая вада з яе, салавей званчэй слявае.

Неўзабаве зямляк даслаў свае кнігі з аўтаграфамі ў адрас чытачоў сельскай бібліятэкі: "Чытачам і супрацоўнікам Трасцінскай сельскай бібліятэкі са шчырай прыхільнасцю і з найлепшымі пажаданнямі на добры ўспамін ад аўтара. Аляксей Зарыцкі."

Прыслаў і пісьмо-адказ, датаванае 12 верасня 1968 года:

"Паважаны таварыш Ласоўскі! З Хоцімска мае бацькі выехалі, калі мне не было і двух гадоў, пагэтаму ніякіх дзіцячых успамінаў аб ім у мяне не захавалася. З гэтай прычыны я, відаць, нічога не напісаў аб Хоцімску і не ведаю – ці змагу што-небудзь аб ім напісаць. У Хоцімску і на Хоцімшчыне пасля таго, як выехалі адтуль з бацькамі, я быў першы раз у 1929 годзе: мне тэрмінова спатрэбілася пасведчанне аб нараджэнні. Другі раз я быў летам 1938 года, адпачываў на працягу некалькіх тыдняў пад Хоцімскам у вёсцы Альшоў разам з паэтам Аркадзем Куляшовым у яго бацькоў. Пабываць на Хоцімшчыне, бясспрэчна, хочацца, але часу заўсёды не хапае і я гэту паездку ўсё адкладваю і адкладваю..."

Доўгі час не губляў надзей, што пісьменнік-зямляк магчыма знойдзе час і наведзе Хоцімшчыну. Калі адзначалі 50-годдзе бібліятэкі, запрашалі і Аляксея Аляксандравіча да сябе. Але зноў атрымалі шчырае пісьмо:

"Паважаны таварыш Ласоўскі! У сувязі з 50-годдзем з дня заснавання Трасцінскай сельскай бібліятэкі, якая за гады Вашай самаадданай працы стала адной з лепшых бібліятэк рэспублікі, віншую Вас з добрымі працоўнымі поспехамі.

Жадаю Вам, дарагі Міхаіл Аляксеевіч, моцнага здароўя і новых выдатных поспехаў у працы на ніве народнай асветы. Ваш Аляксей Зарыцкі. 27.1.1972 г. Мінск".